

מבט מן המגדלור אל המציאות

דברים שנאמרו בערב המוקדש לספר
"הבשורה על פי יהודה" מאת עמוס עוז
ובהשתתפותו בבית הסופר בהנחיית
ד"ר משה גרנות

התחושה למקרא ספר זה – וכן ספרו האוטוביוגרפי 'סיפור על אהבה וחושך' היא מטלטלת: החיים הם שדה קרב בין זהויות שמתרוצצות בקרבנו, יש מאבק בלב החברה האנושית, בלבו של כל אדם בין שני כוחות מרכזיים שפועלים באישיותו, והם כוחות האור וכוחות החושך. יש קו מחבר בין יצירותיו של עמוס עוז, ויש גשר שמתחבר לסיפורו האישי, לסיפורה של ירושלים, ואפשר לומר גם לתולדותינו אנו.

אנו נחשפים בספר זה לתוכנות באשר לנאמנות אמיתית לערכים. אם להשתמש במילותיו של עמוס עוז מתוך "באור התכלת העזה": "מכאן [עולם המילים – ה.ח.] נראים המעשים כאילו הם משונים במקצת, קדחתניים ללא טעם, נלעגים ונוגעים ללב, מהומת ילדים עד רדת הערב".

עמוס עוז אינו נוטה להצטרף לנואשים שראייתם קודרת, והוא מחזק את אלה שמנסים לראות מעבר למאבק ולהתנגשות. יש ליצירות מעין שאיפה פנימית נבואית במהותה, שאיפה לגלות מציאות באור אחר, להאיר דרך אל תיקון המציאות, תיקון העולם.

ברומן החדש יש בשורה וקריאת כיוון: רצון לתת לסובב אותנו פירוש שיאיר את האמת, את היחס לנושא הבגידה. מתברר, שלעתים הנאמנות לערכים נתפסת כבגידה. וכל זאת למה? משום שהחברה אינה ממחרת לקלוט את מורכבות התמונה, את ההכרח לתת מקום לראייה אחרת של החיים.

יש בספר רקע מיתולוגי שקושר את כל האירועים לסיפור יהודה איש קריות, לניסיון להבין בדרך אחרת את דמותו, להבין מדוע סולפה נאמנותו לישו – וכמה נחלי דם נשפכו בשל אותה ראייה מעוותת של הערכים הנכונים. הקורא חש את הבערה הפנימית בלב הגיבור, בלב המספר הטווה את מסכת האירועים. אָל לנו להיתפס להאשמות שווא בדבר בגידה של אלה המחזיקים ברעיון אחר, שכן הנאמנות הפנימית לערכים מדריכה אותם – ובהקשר זה אנו

גיבורי ברומנים אחרים, באמצעות הרומן החדש "הבשורה על פי יהודה".

עמוס עוז סיים בנאום אל מול פני האומה, כמיטב המסורת שלו בכושר רטורי מעולה ובעמידה של מוכיח בשער. הוא תיאר איך התחקה אחר דמותו של יהודה איש קריות ואחר המסורות השונות. הוא חש שדמותו של יהודה עוותה וסולפה, ולכן המחויבות לתקן את הנראטיב שלו. פרט אישי חשוב הוא חשף: גם אביו נקרא יהודה (יהודה ליב קלזונר), וגם בנו נקרא יהודה (דניאל יהודה עוז).

הנעימו בחליל נילי עוז, רעייתו של עמוס עוז, וכן נוגה אשד בגיטרה.

ד"ר דורית זילברמן נושאת דברים, יושב – המנחה – ד"ר משה גרנות

הקהל באירוע, בחזית – פרופ' זיוה שמיר

השקת כרכים ה-1 ב"קריאת הדורות" מאת פרופ' נורית גוברין

רחלי אברהם-איתן

לא בחלל הריק

נורית גוברין, קריאת הדורות, כרכים ה-1,
גוונים, 2015

פרופ' נורית גוברין

כרכים ה-1 של 'קריאת הדורות', מרחיבים את היקף האסופה שאוגדה בכרכים הקודמים של חוקרת הספרות העברית נורית גוברין, בה היא פורשת את מפת הספרות העברית לגוונים תוך הצגת קורפוס מרשים של עבודת מחקר וכתביה על יצירות ויוצרים מן הספרות העברית

החדשה לדורותיה. חלקם פורסמו בכתבי העת השונים במהלך השנים וחלקם מופיעים בכרכים אלו לראשונה. כרכים אלו כקודמיהם נפרשים על פני כאלף עמודים ומאגדים עבודות מחקר לצד טקסטים של הרצאות, מאמרים קצרים ומגוון של התייחסויות ספרותיות ליוצרים, ליצירות ולכתבי עת ספרותיים. בתוכם שמחתי למצוא מאמר המבוסס על הרצאה באירוע של בית הסופר מודיעין על כתב העת "שבילים": "הקטר והקרן: שבילי מודיעין" (עמ' 214-220), כרכים אלו הוסיפו נדבך מחקרי חשוב נוסף על כתבי העת העבריים בעבר ובהווה שרובם נסגרו מסיבה זו או אחרת.

מעמדן של יצירות אינו סטטי, סבורה נורית גוברין, אלא כפוף לשינוי הטעם הספרותי. ההערכה ליצירות וליוצריהן משתנה לא פעם מדור לדור ו"הדור החדש נוטל אותן מקרן הזווית ההיסטורית ומציבן במרכז הבמה הספרותית".* גוברין נאמנה לעקרון זה ומציבה לפי טעמה במרכז הבמה המחקרית

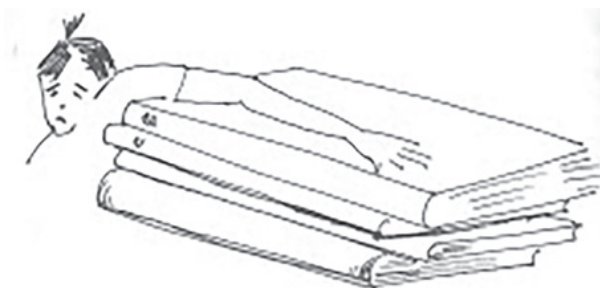
תופסים את יהודה איש קריות כמי שנבגד, כדמות אנושית מלאת עומק.

לכאורה אנו נשאבים אל סיפור שובה, סיפור קולח – ואנו נשבים אחר הדמויות המתוודעות זו לזו, הולכים קסם אחר מציאות ירושלמית של הפגנות ושל צעירים מורדים. בין השיטין אנו נזכרים באווירה של הספר "מיכאל שלי", ברצון לפרוץ את הסגירות, לצאת מן השגרה והדרך המקובלת. הקשר בין הדמויות, הסערה, הנפתולים, כל אלה פותחים בפנינו צוהר להכיר את המציאות בדרך אחרת, צוהר להבין את ההיסטוריה ולתת לזמנים להתכתב זה עם זה.

עדות לכך, גם בספרו של עמוס עוז "יהודים ומילים", שנכתב יחד עם בתו פרופסור פניה עוז ולצברגר. המילים הן מולדת העם היהודי, והספר מוכיח עד כמה הן מלמדות על זהויות שמתרוצצות בקרבנו, בבחינת 'שני תאומים בקרבה'. הניסיון ליצור מעין אנלוגיה בין תקופה עתיקה לימי שנות החמישים, נותן לנו תחושה של רצף בין הזמנים, ומפליא כיצד תקופה מתכתבת עם תקופה אחרת, כיצד השיח הזה יוצר מובן מחבר, מובן כולל.

עמוס עוז בעצמו ציטט פעם את שלמה צמח, שאמר "אין אדם מקלל ה' אם אין ה' בליבו", נראה, כי דברים אלה הולמים את הנאמנות הפנימית שיש לכבד אותה, לפני שאנו מטילים רבב ומטילים את הכתם 'בוגד'. יש ראייה ערכית מעל לדברים, אבל לפני הכול, לפנינו סיפור. לפנינו דמויות. והכתיבה מרתקת.

עמוס עוז בחר לבנות את האוטוביוגרפיה שכתב וכן את הרומן 'הבשורה על פי יהודה' על המתח שבין אהבה וחושך, והתחושה היא, שעוז נקט עמדה מוסרית ובחר בחיוב האמת, בחיוב החיים. זו הבשורה על פי עמוס עוז. ■

* ראה: נורית, גוברין, "פתח דבר, דו-שיח מתמיד", קריאת הדורות, ספרות עברית במעגליה, תל-אביב, גוונים, תשס"ב, 2002, עמ' 7.